

Landschapsfondsen in Nederland

Portfolio van een verkenning

Colofon

Titel: Landschapsfondsen in Nederland

Versie: 01

Datum: april 2022

Auteur: Léon Uittenbogaard

Inhoudsopgave

Colofon.....	1
Inhoudsopgave	2
1. Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Afbakening.....	3
1.3 Product	3
2. Introductie.....	4
2.1 Diversificatie	4
2.2 Verdienmodellen	5
2.3 Rode draad.....	6
2.4 Scenario's.....	6
3. Fondsen.....	9
3.1 Nationaal.....	10
3.2 Provinciaal	13
3.3 Collectieven	14
3.4 Gebied/Streek.....	15
4. Habitatbanking.....	17
4.1 Habitatbanking, het principe	17
4.2 Habitatbanking, de praktijk	17
4.3 De Habitatbank.....	18
4.4 Taken van de Habitatbank.....	18
Bronnen.....	19
Bijlagen	20
Bijlage 1 Fondsvormen	20

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In het kader van het 'Aanvalsplan Landschapselementen' is opdracht verleend voor een verkenning naar landschapsfondsen, hun functioneren en effectiviteit in relatie tot de groen blauwe dooradering.

Groene fondsen worden als mooie initiatieven gezien en gewaardeerd. Een gevaar is de discontinuïteit. In hoeverre kan een fonds voortbestaan en welke garanties bestaan er dat de middelen in het fonds niet té snel verbruikt zijn?
(Jan Vreke, projectleider, WUR Wageningen)

1.2 Afbakening

Tijdens literatuurstudie is gebleken dat de benamingen streekfonds, gebiedsfonds of landschapsfonds vrij arbitrair gebruikt worden. In dit portfolio wordt daarom geen onderscheid gemaakt tussen deze termen en zal voor de eenvoud de term 'fonds' gebruikt. Daarbij moet ook opgemerkt worden dat fondsen vaak ten dienste staan van een stichting die het betreffende fonds heeft ingericht. Soms heeft dit fonds een eigen naam, maar soms ook niet. Wanneer in de tekst over een fonds wordt gesproken kan daarmee ook de stichting bedoeld worden en andersom. Voor het begrip van de materie is onderscheid niet noodzakelijk. Dit zou de tekst enkel onleesbaarder maken.

1.3 Product

Het resultaat van de verkenning is onderliggende portfolio. Na deze inleiding wordt met een informatief hoofdstuk 2 de opmaat gemaakt naar een aantal voorbeelden van (landschaps-)fondsen. Deze worden in hoofdstuk 3 beschreven. Fondsen die zichzelf in de tijd succesvol hebben bewezen, of die door innovatieve ideeën/ontwikkelingen onderscheidend en veelbelovend zijn ten opzichte van de "gangbare" fondsen. Hoofdstuk 4 sluit het portfolio af, met het uitlichten van één specifiek verdienmodel: Habitatbanking.

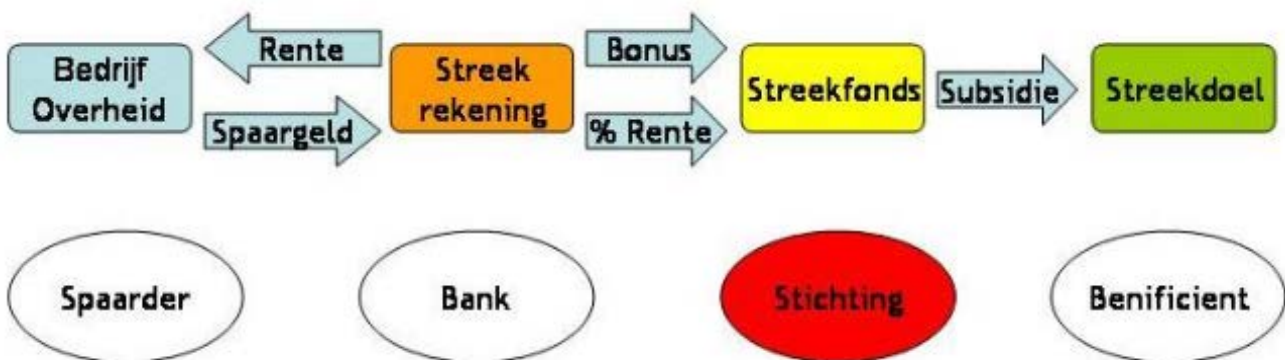
2. Introductie

2.1 Diversificatie

Veelheid

Zoals gezegd er zijn door de jaren heen veel fondsen gestart. Dit kwam echt goed op stoom toen de Rabobank in 2009 de Streekrekening introduceerde. In de 3 jaar daarna zagen 17 fondsen het licht en stonden er nog eens 20 in de startblokken klaar.

Op de wat gedateerde website Streekfonds.nl van LandschappenNL is een overzicht van fondsen opgenomen. Van de 46 fondsen in dit overzicht is ongeveer 30% niet meer actief, nooit opgestart, of bijna uitgeput en aflopend. Eén van de voornaamste redenen hiervoor is het éénmalige karakter van die fondsen. Menig fonds werd opgestart met een éénmalige financiële injectie en maakte voor aanvullende inkomsten gebruik van de streekrekening bij de Rabobank in hun omgeving. Met een streekrekening was het mogelijk 5% van de uitgekeerde rente te doneren aan een goed doel: een streekfonds (fig.1). De rekeninghouder kan naar behoefte een zelfde gebaar maken en 5% tot 100% van de rente aan het streekfonds doneren (De12Landschappen Streekfonds -, z.d.).

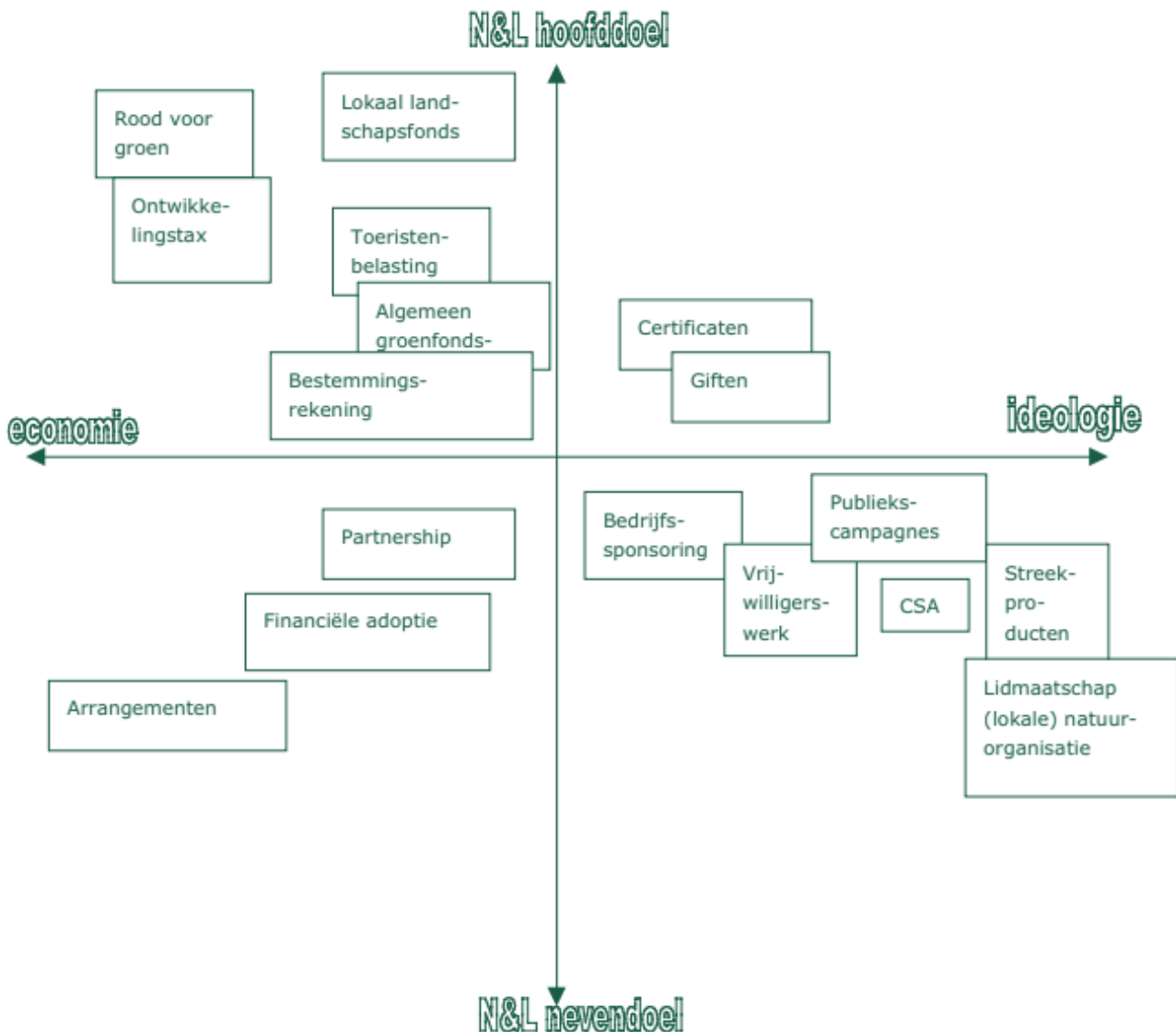

Figuur 1. Stroomdiagram verdienmodel streekrekening (De12Landschappen Streekfonds -, z.d.)

De Rabobank heeft in 2019 moeten besluiten te stoppen met de streekrekeningen voor alle fondsen. Voornaamste reden was de lage rente. Hierdoor werkte het 'verdienmodel' van de streekrekening niet meer. Dit was/is de 'doodsteek' voor veel fondsen, die in de jaren na oprichting géén kans hebben gezien (of geen energie hebben ingezet om) nieuwe mogelijkheden voor financiering aan te boren.

Verscheidenheid

De nog actieve fondsen uit de eerder beschreven periode en de nieuwere fondsen, zijn moeilijk (en vaak niet) met elkaar te vergelijken. Zij verschillen in organisatie, schaalniveau, doel, juridische opzet, voeding van het fonds, spelregels, ideologie...etc. Eén en ander wordt goed zichtbaar in figuur 2. Hierin zijn verschillende investeringsvormen van fondsen weergegeven en in welke mate zij bijdragen aan het hoofddoel Natuur en Landschap (Padt et al., 2002). De brede spreiding op de x-as maakt duidelijk dat er een grote variatie aan investeringsvormen bestaat en een even groot verschil aan motivatie om bij te dragen. Vanuit puur commercieel oogpunt tot aan de meest ideologische kant van het spectrum. Die motivatie bepaalt in sterke mate het karakter van het fonds en de bijdrage aan het doel natuur en landschap.

Figuur 2. Mogelijke investeringsvormen

Investeringsvormen hoog op de verticale as brengen veel geld op voor natuur en landschap. Investeringsvormen laag op de verticale as zijn in eerste instantie om andere redenen aantrekkelijk en brengen direct voor natuur en landschap minder geld op. Investeringsvormen links op de horizontale as zijn vooral economisch gemotiveerd en rechts op horizontale as vooral ideologisch (Padt et al., 2002).

2.2 Verdienmodellen

Zoals figuur 2 laat zien zijn er verschillende investeringsvormen denkbaar. Dit is echter maar een zeer beperkte weergave van mogelijkheden. In het boek 'Ondernemen met Natuur' van Hans Kamerbeek zijn door de schrijver maar liefst 350 verdienmodellen, besparingen en tips uitgewerkt, allemaal verzameld uit de praktijk van het natuurbeheer (Kamerbeek & Stichting Matrijs, Utrecht 2015). Al die economische dragers zijn op de website van de Federatie Particulier Grondbezit (FPG) in samenwerking met H. Kamerbeek, thema voor thema gepubliceerd. Dit dossier is april 2018 gereed gekomen en vormt nu een digitale database van ruim 400 geldstromen (Dossier verdienmodellen | FPG - Federatie Particulier Grondbezit - www.grondbezit.nl, 2018).

2.3 Rode draad

Ideeën en mogelijkheden voor financiering zijn er dus legio, fondsen zijn er derhalve ook in allerlei verschijningsvormen. Om tot een selectie te komen, die recht doet aan de veelheid aan fondsen en tegelijkertijd zicht geeft op succesfactoren van fondsen in het algemeen, is als rode draad het conceptdocument 'Verdeling van de financieringsvraag' van het Werkspoor Financieel Instrumentarium gehanteerd. Hierin worden een aantal denklijnen uitgewerkt waarlangs de financiering van landschapselementen (aanleg, beheer, afwaardering, omzetting) gerealiseerd kan worden. De denklijnen zijn vervat in 4 scenario's; Nationaal Landschapsfonds, Provinciaal landschapsfonds, Collectieven benadering en Gebiedsfonds.

De grondslag van de scenario's heeft een enigszins geografisch karakter. Dit lijkt ook een logische benadering te zijn voor de keuze van voorbeeldfondsen, uitgaande van impact, omvang en doelgebied van fondsen.

2.4 Scenario's

De toelichtingen op de scenario's zijn beschrijvingen op hoofdlijnen. Samenvoegingen van wat er over de onderwerpen in literatuur te vinden is, welke ideeën er over bestaan en wat eventueel wenselijk en succesvol kan zijn. Zoals gezegd, het zijn denklijnen waar de mogelijke voor- en nadelen van aangestipt worden en waarvan in hoofdstuk 3 praktijkvoorbeelden worden beschreven.

Nationaal Landschapsfonds

Strategisch hoofdlijn:

- Een nationaal landschapsfonds wordt opgericht om zowel publieke als private middelen in samen te brengen.
- In het nationaal ruimtelijk beleid wordt verankerd dat compensatiegelden (CO²-compensatie, natuurcompensatie en compensatie voor aantasting van de open ruimte) automatisch in het nationaal landschapsfonds vloeien.
- Aanvullende financiering uit Rijksmiddelen (NPLG) en privaat geld (via verankering in ruimtelijk beleid).

Voordelen:

- Een nationale opgave, vraagt om nationale betrokkenheid.
- Regio's overall in Nederland kunnen aan de slag om het landschap te verfraaien.
- Fonds van voldoende omvang kan worden gerealiseerd, waardoor het robuuster en duurzamer is.
- Compensatiegelden, zoals voor de aanleg van grote infrastructurele werken, kunnen rechtstreeks in het Nationaal Landschapsfonds vloeien.

Nadelen:

- Afstand tot de praktijk.
- Risico op gefragmenteerd aanleg en herstel in plaats van samenhangend landschapsherstel, waardoor de maatregel op gebied van biodiversiteitsherstel en zichtbaarheid slecht zal scoren.
- Risico op compensatie van aantasting van de fysieke ruimte in Zuid-Limburg, bijvoorbeeld in Noord-Nederland plaatsvindt.
- Geen benutting van Europese geldstromen
- Mogelijk gebonden aan staatssteuntoets.

-Het fonds kan mogelijk gaan concurreren met het ANLb. Ook kunnen doublures ontstaan (grondeigenaren die gebruik maken van twee regelingen).

Voor de continuïteit van de financiering van landschap is het belangrijk om voor verschillende inkomstenbronnen voor landschapsfonds te zorgen. Alleen private bronnen is onvoldoende.”
(Gerda Hendriks, beleidsadviseur Openbare Ruimte, gemeente Nijmegen)

Provinciaal landschapsfonds

Strategisch hoofdlijn:

- Een nationaal landschapsfonds wordt opgericht om zowel publieke als private middelen in samen te brengen.
- Iedere provincie regelt via ruimtelijk beleid dat compensatiegelden (CO²-compensatie, natuurcompensatie en compensatie voor aantasting van de open ruimte) automatisch in het provinciaal landschapsfonds vloeien.
- Aanvullende financiering uit Rijksmiddelen (NPLG), Provinciale middelen en privaat geld

Voordelen:

- Minder afhankelijk van strikte Europese regelgeving.
- Regie en verantwoordelijkheid bij provincie welke ook verantwoordelijk is voor het (gedecentraliseerde) natuurbeleid.
- De vulling van het fonds uit private middelen is eenvoudig te realiseren door wettelijke verankering in het provinciale ruimtelijk beleid.
- Bestaande provinciale regelingen kunnen worden aangepast om een ‘totaalpakket aan vergoedingen’ aan te kunnen bieden aan een grondeigenaar.

Nadelen:

- Geen benutting van Europese geldstromen.
- Het fonds kan mogelijk gaan concurreren met het ANLb. Ook kunnen doublures ontstaan (grondeigenaren die gebruik maken van twee regelingen).
- Een nieuwe uitvoeringsstructuur moet worden opgezet en veldmedewerkers moeten worden aangesteld die grondeigenaren langs gaan om contracten af te sluiten (of er worden bestaande structuren heringericht GBD).
- Risico bestaat dat er een te “log” ambtelijk systeem ontstaat, met risico op gebrek aan maatwerk en lange aanvraagtermijnen.

Collectieven benadering

Strategisch hoofdlijn:

- Collectieven de mogelijkheid geven om ook vergoedingen voor aanleg en opbrengstderving uit te betalen.
- Benutten Europese gelden voor agrarisch natuurbeheer.
- Financiering uitbreiden met Rijksmiddelen (middelen NPLG), extra cofinanciering provincies en eventueel private middelen)

Voordelen:

- Sluit aan op bestaande structuur en monitoring is geborgd door collectieven.
- Collectieven hebben al contacten met boeren.

Nadelen:

- Beperkte reikwijdte van het doelgebied van Collectieven.
- Momenteel is het niet mogelijk om een vergoeding voor opbrengstderving/grondwaardevergoeding te ontvangen voor landschapselementen via het ANLb.
- Collectieven hebben onvoldoende (professionele) bezetting en mogelijk niet de ambitie om een herstelopgave van enige omvang te realiseren.
- Private cofinanciering is momenteel niet mogelijk.
- Langjarige contracten afsluiten is momenteel niet mogelijk.

Gebiedsfonds

Strategisch hoofdlijn:

- Een gebiedsfonds wordt opgericht, waarin zowel publieke en private middelen samenkomen.
- In het gemeentelijk ruimtelijk beleid wordt opgenomen dat compensatiegelden (CO²-compensatie, natuurcompensatie en compensatie voor aantasting van de openbare ruimte) automatisch in het gebiedsfonds vloeien.
- Aanvullende financiering vanuit gemeente en private gelden met cofinanciering vanuit Rijksmiddelen (NPLG) en Provinciale middelen.

Voordelen:

- Sluit aan op schaalniveau waar ook de uitvoering moet plaatsvinden.
- Kan aansluiten bij een meer gebiedsgerichte aanpak die voor verschillende doelstellingen (stikstof, wateropgave etc.) in gebieden wordt voorgesteld.
- Betrokken gemeentes kunnen in hun gemeentelijk beleid verankeren dat compensatiegelden in een gebiedsfonds terugvloeien. Compensatie vindt ook daadwerkelijk in de streek plaats.

Nadelen:

- Regie op natuur ligt bij de provincie, hoe draagt zij deze over aan het gebied en zorgt tegelijkertijd dat de doelstellingen worden behaald.
- Aansluiten bij de gebiedsgerichte aanpak kan leiden tot complexiteit en vertraging, doordat bepaalde opgaves een langere uitwerktijd hebben dan de realisatie van GBDa.
- Risico op vertroebeling van doelstelling: realisatie GBDa. Daarnaast zijn er gebieden waar geen gebiedsgerichte aanpak voor andere doelen wordt opgestart, maar wel landschapsherstel nodig is.
- Het fonds kan mogelijk gaan concurreren met het ANLb. Ook kunnen doublures ontstaan (grondeigenaren die gebruik maken van twee regelingen).
- Een nieuwe uitvoeringsstructuur moet worden opgezet en veldmedewerkers moeten worden aangesteld die grondeigenaren langs gaan om contracten af te sluiten (of er worden bestaande structuren heringericht GBD).
- Mogelijk ingewikkeld om rijksmiddelen en provinciale middelen onder te brengen in het gebiedsfonds.
- Geen benutting van Europees geld

3. Fondsen

Na de toelichting op de scenario's kunnen de in dit hoofdstuk uitgelichte fondsen enigszins in context geplaatst worden. Belangrijk om in gedachten te houden is dat verschillende verdienmodellen van fondsen vaak meerdere functies hebben en hierdoor passen zij ook in meerdere scenario's. Voor de uitgewerkte voorbeelden geldt dat zij onder het best passende scenario zijn geplaatst, bijvoorbeeld gebaseerd op het speelveld van het fonds, of het schaalniveau van betrokkenheid.

Van elk fonds is een factsheet opgesteld volgens de hieronder afgebeelde format.

(Naam fonds)		
Opricht	(Datum van oprichting)	
Vorm	(Rechtsvorm)	(Publiek of Privaat)
	(bijv. Doelfonds, Revolverend fonds, Vermogensfonds, Ontwikkelfonds)	
Doel	(Missie, doel- / taakstelling van het fonds)	
Methode	(Activiteiten die moeten leiden tot realisatie van het doel)	
Financiering vanuit	(Bronnen van financiering)	
Effectiviteit	(Mate waarin de financiering bijdraagt aan het behalen van het doel)	
Aanvullende info	(Bijzonderheden, wetenswaardigheden)	

Fondsvorm

In de factsheets wordt de fondsvorm benoemd waar dat van toepassing is. In bijlage 1 zijn de 4 fondsvormen uitgewerkt die het meest waarschijnlijk waren tijdens de verkenning aan te treffen. Voor het overgrote deel is gebleken dat dit Doelfondsen zijn. Het Nationaal Groenfonds is het enige bekende Revolverend fonds dat zich richt op Natuur en Landschap. Vermogensfondsen zijn er enkelen, maar zijn schaars. Het rendement van deze fondsen is pas bij een aanzienlijk vermogen toereikend om de doelen van het fonds te kunnen realiseren. Ter illustratie: Natuurmonumenten heeft 200 miljoen euro in aandelen en beleggingen uitstaan. Groenfonds Midden-Delfland "slechts" 8 miljoen euro. Rendement hiervan is jaarlijks (nog) niet toereikend om in de vraag te voorzien (zie ook h3.3).

3.1 Nationaal

Er is geen actueel voorbeeld van een fonds wat aan de beschrijving van het nationaal scenario voldoet. Om die reden zijn in deze paragraaf voorbeelden van fondsen opgenomen die evenwel op landelijk niveau acteren.

Buitenfonds (SBB)			
Opgericht	2015		
Vorm	Stichting (steun-)	Privaat	
	Doelfonds		
Doel	De stichting heeft ten doel zonder winstoogmerk projecten van Staatsbosbeheer financieel te ondersteunen die het mogelijk maken natuurterreinen te onderhouden, te beschermen, te verbeteren en beleefbaar te maken voor huidige en toekomstige generaties.		
Methode	Crowdfunding voor projecten in natuurgebieden van Staatsbosbeheer.		
Financiering vanuit	Donaties, sponsorgelden, schenkingen, nalatenschappen		
Effectiviteit	Gemiddeld		
Aanvullende info	De stichting werft donaties voor projecten op 6 thema's (de zogenaamde 6 werelden): Ecologische footprint, Nieuwe Wildernis, Culturele Schatten, Kinderen, Boswachter en Beleving. In de eerste 5 jaar van haar bestaan heeft de stichting voor 7,5 miljoen euro opgehaald voor projecten in de natuur (Jaarverslag Buitenfonds 2020.pdf, z.d.)		

Land van Ons

Land van Ons

Opgericht	30-11-2019	
Vorm	Burger Coöperatie	Privaat
	n.v.t.	
Leden	18.000	(en groeiende)
Eigendom	9 percelen	(160 ha)
Doel	Maatregelen in gang zetten of zelf nemen die substantieel bijdragen aan een verbetering van de Nederlandse biodiversiteit en haar landschappelijke waarde.	
Methode	Aankopen van landbouwgrond, herstellen van biodiversiteit door herinrichten en biologische pacht.	
Financiering vanuit	Lidmaatschappen (primair) Pacht, donaties	
Effectiviteit	Hoog	
Aanvullende info	<p>Met de aankoop van agrarische grond wordt direct gestopt met zaken als mestinjecties en pesticiden. Er wordt een beheerplan opgesteld dat toewerkt naar biologisch herstel. De boer werkt volgens biologisch principe. De aangekochte grond levert pachtopbrengsten op.</p> <p>Door een maximum te investeren bedrag in te stellen wordt grondspeculatie tegengegaan. Als lid bezit je geen specifiek aangemerkt stuk grond, maar een x-aantal m² gekoppeld aan de hoogte van inleg. Deze vierkante meters zijn na 2 jaar weer terug te verkopen aan het collectief.</p>	

Trees for All		
Opgericht	09-11-1999	
Vorm	Stichting	Privaat
	Doelfonds	
Doel	Wereldwijd nieuwe bossen planten en bestaande bossen herstellen.	
Methode	Aanbod CO2-certificaten (zonder winsttoegmerk). Planten bomen in Nederland en het buitenland en maken mensen bewust van het belang van bomen.	
Financiering vanuit	Donaties, erfstellingen, legaten of schenkingen.	
Effectiviteit	Hoog	
Aanvullende info	<p>Sinds 2020 heeft TfA de kaders voor projectaanvragen verruimd. Hierdoor is het ook mogelijk geworden projecten in te dienen die enkel in Nederland in nieuwe aanplant voorzien. Tevens bestaat nu de mogelijkheid om middelen aan te vragen voor revitalisering van bossen, voedselbossen en aanplant van landschapselementen.</p> <p>Voorbeelden hiervan zijn te vinden op de site van TfA:</p> <p>https://treesforall.nl/projecten/#actueel-project</p>	

3.2 Provinciaal

Stichting Groen Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO)		
Opgericht	2008	
Vorm	Stichting	Publiek/privaat
	Doelfonds.	
Doel	De Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO) heeft als missie om de waarde(n) van het landschap in stand te houden en te versterken door waardevolle landschapselementen van duurzaam langjarig beheer te voorzien.	
Methode	Door het afsluiten van een GBD-contract is de eigenaar duurzaam (meestal voor 21 - 30 jaar) verzekerd van een vergoeding voor het onderhoud en beheer van de landschapselementen.	
Financiering vanuit	Provincie, deel van Essent-gelden Gemeenten Restbudget provincie (2014/2015) Landgoederen (2014/2015)	
Effectiviteit	Hoog	
Aanvullende info	Provincie Overijssel voorzag via een éénmalige regeling in 75% inleg voor een landschapsfonds. De overige 25% werd door de gemeenten ingelegd. Het geld is weggezet in deposito's met vaste looptijden en vastgestelde rentepercentages. Incidentele inleg van een gemeente blijft bij het gemeentelijke landschapsfonds van die gemeente. SGBDO beheert 13 Landschapsfondsen van totaal 19 gemeenten, legt de contacten met de deelnemende grondeigenaren, stelt de contracten op en voert controle op naleving.	

3.3 Collectieven

Stichting Groenfonds Midden-Delfland		
Opgericht	12-04-2005	
Vorm	Stichting	Publiek/privaat
	Vermogensfonds	
Doel	De instandhouding van het agrarische cultuurlandschap in Midden-Delfland Het versterken van de relatie tussen stad en land door educatie en recreatie	
Methode	Financieren/ belonen van groene diensten op basis van een puntensysteem. Uitvoering ligt bij Agrarische Natuurvereniging. Boeren kunnen op grond van een vooraf opgestelde lijst van diensten punten verzamelen. Het totaal aantal punten bepaalt de hoogte van financiële tegemoetkoming.	
Financiering vanuit	Rendement uit beleggingen (primair) Donaties, schenkingen	
Effectiviteit	Hoog	
Aanvullende info	Het initiële vermogen is verkregen uit natuurcompensatiegelden van aangesloten gemeenten (Rood voor Groen). Het eigen vermogen groeit nog steeds door donaties. De doelstelling voor lange termijn is de jaarlijkse uitgaven te bekostigen uit het rendement van dit groeiende vermogen, dat hier momenteel niet toereikend voor is. Het puntensysteem is voor Nederland uniek en door de Europese Commissie getoetst en goedgekeurd systeem.	

3.4 Gebied/Streek

Veluwefonds		
Opgericht	17-12-2012	
Vorm	Stichting	Privaat
	Doelfonds	
Doel	<p>Het bevorderen en ontwikkelen van agrarische, recreatieve en andere economische activiteiten, de leefbaarheid in de dorpen en de streekidentiteit.</p> <p>Het behoud, herstel en versterking van de gebiedskwaliteit en landschappelijke waarden, de cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden en de biodiversiteit van het watersysteem;</p>	
Methode	Verwerven van middelen om in ambities te kunnen voorzien.	
Financiering vanuit	Subsidies, donaties, schenkingen, legaten, erfstellingen en overige opbrengsten.	
Effectiviteit	Laag	
Aanvullende info	<p>Accent van de activiteiten van het fonds ligt momenteel op de ontwikkeling van verdienmodellen. Eén hiervan is Habitatbanking: sinds 2016 zet het Veluwefonds zich actief in om een transparant systeem operationeel te krijgen waarbinnen gewaarborgde credits biodiversiteit geproduceerd en verhandeld kunnen worden. Meer informatie over dit onderwerp is opgenomen in een apart hoofdstuk.</p>	

Salland Loont		DE KRACHT VAN SALLAND	
Opgericht	2021		
Vorm	Programma		n.v.t.
	n.v.t.		
Doel	Met Salland Loont wil men in Salland de verduurzaming van het landelijk gebied verbinden met langjarige verdienmodellen voor boeren en grondeigenaren voor het leveren van maatschappelijke diensten.		
Methode	Bundeling van krachten van deelnemers van het project LandvanWaarde en de partners van Salland Deal.		
Financiering vanuit	Diverse bronnen		
Effectiviteit	(nog) Onbekend		
Aanvullende info	Kostbaar Salland en het Agrarisch Collectief Midden Overijssel nemen momenteel het voortouw, ondersteund door IJssellandschap, LTO Salland en Landschap Overijssel. De organisatie gaat geldstromen ten behoeve van verschillende opgaven koppelen aan concrete diensten uitgevoerd door de boeren en grondeigenaren, zodat (langjarige) contracten gesloten kunnen worden.		

4. Habitatbanking

Voor het concept Habitatbanking is een apart hoofdstuk ingericht, ondanks het gegeven dat dit rapport voorbeelden van fondsen behandelt en niet de specifieke verdienmodellen. Tijdens de verkenning is echter gebleken dat dit kansrijke concept na uitrol een zeer belangrijke en omvangrijke bijdrage kan gaan leveren aan de benodigde liquiditeitsstroom voor 10% extra Groen Blauwe Dooradering.

De hierna volgende informatie is overgenomen uit een recentelijk door het Veluwefonds opgesteld infoblad dat gebruikt wordt voor informeren en werven van potentiële stakeholders.

4.1 Habitatbanking, het principe

Habitatbanking is een systeem van “verhandelbare” BiodiversiteitsCredits. Het systeem faciliteert het creëren en verkopen van deze credits die vervolgens ingezet kunnen worden voor het vrijwillig compenseren van schade aan biodiversiteit (‘natuur’) buiten beschermde natuurgebieden (waar reeds wettelijk voorgeschreven kaders voor bestaan) en heeft vooral betrekking op compensatie van het verlies van biodiversiteit als gevolg van direct en indirect landgebruik.

4.2 Habitatbanking, de praktijk

Habitatbanking gaat uit van een markt met vraag en aanbod in BiodiversiteitsCredits.

het aanbod

Het aanbod ontstaat doordat een grondeigenaar het initiatief neemt tot biodiversiteitsontwikkeling op zijn grond en die de winst (biodiversiteitsverbetering) wil aanbieden in de vorm van BiodiversiteitsCredits. De biodiversiteitswinst wordt berekend door de hoeveelheid natuurpunten van een terrein in de verwachte eindsituatie te verminderen met de hoeveelheid natuurpunten in de beginsituatie.

Natuurpunt is de eenheid voor de actuele en potentiële biodiversiteitswaarde van een terrein. Natuurpunten zijn het product van oppervlakte (ha) x kwaliteit x weegfactor. Eén natuurpunt is het equivalent van een volledig intact stuk natuur met een oppervlakte van één hectare en een gemiddelde soortenrijkdom en uniciteit. Het aantal natuurpunten wordt berekend m.b.v. de Natuurpuntencalculator van SWECO (De Natuurpuntencalculator: Biodiversiteit berekenen | Sweco, z.d.).

Voor de aanbodontwikkeling wordt o.a. samenwerking gezocht met gebiedsfondsen, agrarische natuurverenigingen, terreinbeherende organisaties en organisaties van particuliere grondeigenaren.

de vraag

De vraag ontstaat doordat bedrijven of ondernemers zich om hun moverende redenen willen profileren als Maatschappelijk Verantwoord Ondernemer. Zij kunnen dit o.a. doen door te investeren in versterking van biodiversiteit. Andere bekende mogelijkheden zijn CO₂-compensatie, of de bevordering van inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (Social Return). Beursgenoteerde 500+ onderneming kunnen dit opnemen in hun verplichte MVO-rapportage. Overheid en semioverheid kunnen biodiversiteitsontwikkeling en compensatie opnemen in de MVO-paragraaf van hun gunningscriteria.

Daarnaast zijn en ontstaan er vele “Fondsen op naam” die eigen vermogen willen investeren in Natuur-, biodiversiteitsverbetering.

vraagbevordering

Om de vraag te bevorderen wordt in samenwerking met PIANOo en CROW een handreiking ‘Biodiversiteit in Gunningscriteria’ ontwikkeld, bedoeld voor zowel aanbestedende als inschrijvende instanties en bedrijven. Met Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen wordt samenwerking gezocht om een ‘BiodiversiteitPrestatieladder’ te ontwikkelen.

4.3 De Habitatbank

De Habitatbank zal worden opgericht als een onafhankelijke private stichting zonder winstoogmerk. De Habitatbank zal landelijk opereren. In aanvang zal de Habitatbank slechts bestaan uit een bestuur en een raad van toezicht (onbezoldigd). Onder verantwoordelijkheid van het bestuur zullen operationele processen bij bestaande organisaties worden uitgevoerd. Daartoe is contact gelegd met de Stichting Nationale Koolstofmarkt, maar ook de Climate Neutral Group B.V. zou zo’n partij kunnen zijn.

4.4 Taken van de Habitatbank

prijsbepaling BiodiversiteitsCredits

De Habitatbank zet de natuurpuntenwinst om in BiodiversiteitsCredits en bepaalt de financiële waarde van de Credits. In deze waardebepaling worden meegenomen de aanlegkosten, de eventuele afwaardering van agrarische waarde naar natuurwaarde van het perceel, de afkoop van opbrengst derving en 30 jaar instandhouding en onderhoud, alsmede de controle- en administratieve kosten van de Habitatbank. Naar verwachting zal de prijs tussen €50.000 en €100.000 / ha liggen (nog te bepalen).

De Habitatbank biedt BiodiversiteitsCredits tegen betaling aan, aan bedrijven die voldoen aan de gestelde toelatingsvoorwaarden ter voorkoming van ‘greenwashing’ en aan streekfondsen zoals Veluwefonds, om in hun werkgebied uit te zetten.

waarborging van de integriteit van het systeem

Het succes van habitatbanking staat of valt met het vertrouwen in de integriteit van het totale systeem. De Habitatbank ziet er op toe dat de ontwikkeling van biodiversiteitsversterking (‘winst’) betrouwbaar en verifieerbaar tot stand komen. Dat de resultaten moeten aantoonbaar en zichtbaar zijn. De overheadkosten die in de prijs van de credits verrekend moeten worden, moeten zo laag mogelijk zijn. De BiodiversiteitsCredits zijn gewaarmerkte eenheden volgens een transparant systeem. De Habitatbank is herkenbaar als een non-profit low-costs organisatie die binnen de normen van ANBI en CBF valt.

Habitatbanking is een project van stichting Veluwefonds, zie ook veluwefonds.nl

Bronnen

Bratpack, B. I. (z.d.). De12Landschappen Streekfonds -. De12Landschappen Streekfonds. Geraadpleegd op 1 april 2022, van <http://www.streekfonds.nl/Stappenplan-streekfonds/fondsvorm/>

De12Landschappen Streekfonds -. (z.d.). Streekfonds. Geraadpleegd op 27 februari 2022, van <http://www.streekfonds.nl/Wat-is-een-streekfonds/streekrekening/>

De Natuurpuntencalculator: Biodiversiteit berekenen | Sweco. (z.d.). Sweco Nederland. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <https://www.sweco.nl/portfolio/natuurpuntencalculator/>

Dossier verdienmodellen | FPG - Federatie Particulier Grondbezit - www.grondbezit.nl. (2018, 4 april). Federatie Particulier Grondbezit. Geraadpleegd op 25 maart 2022, van <https://www.grondbezit.nl/verdienmodellen.html>

Jaarverslag Buitenfonds 2020.pdf. (z.d.). Google Docs. Geraadpleegd op 23 maart 2022, van https://drive.google.com/file/d/130QFQkYCVjdJlIeHt6f7BOd_hX5_nZK5/view

Kamerbeek, H. & Stichting Matrijs (Utrecht). (2015). *Ondernemen met natuur*. Uitgeverij Matrijs.

Padt, F. J. G., Kloen, H., Verschuur, G. W., & Joldersma, R. (2002, november). Investeringsvormen voor natuur- en landschapsbeheer. CLM Onderzoek en Advies BV. <https://edepot.wur.nl/85563>

Bijlagen

Bijlage 1 Fondsvormen

(bron www.streekfonds.nl/Stappenplan-streekfonds/fondsvorm)

Doelfonds

Een fonds voor het realiseren van een gezamenlijk doel van deelnemende partijen, met bijdragen “à fonds perdu”.

Kenmerken van een doelfonds zijn:

- Meerdere partijen storten, éénmalig of gedurende een bepaalde periode, geld in dit fonds zonder uitzicht op terugbetaling.
- Er is geen direct rendement op deze gelden.
- Na het realiseren van de doelen is het fonds leeg, tenzij opnieuw wordt gestort.

Revolverend fonds

Een dergelijk fonds keert geen geld uit, maar leent geld uit. Dit uitlenen gebeurt tegen een aantrekkelijk rentetarief. Kenmerken van een dergelijke constructie zijn:

- De omvang van de middelen in het fonds is relatief klein. Het fonds richt zich doorgaans op particuliere projecten met een laag financieel rendement.
- Het geld staat niet “non-actief” vast in een fonds, maar kan actief worden ingezet ter stimulering van gerichte ontwikkelingsrichtingen.
- De aanwending van de lening wordt nauwelijks belemmerd door (EU en nationale) wet- en regelgeving.
- De lening vloeit na verloop van tijd weer terug in het fonds, waarna het opnieuw kan worden ingezet.
- Doordat het geld wordt uitgeleend en dus ook weer terugvloeit in het fonds wordt het ook aantrekkelijk voor private partijen om deel te nemen, omdat het geen “bodemloze put” is en de bijdrage van gelden direct zichtbaar is in de streek.

Vermogensfonds

Het principe van een dergelijk fonds is gebaseerd op het vastzetten van een ‘lump sum’ in een fonds. Het rendement van middelen in het fonds wordt ingezet voor het financieren van de groene diensten. Kenmerken van een vermogensfonds zijn:

- Het geld in het fonds blijft in principe voor de eeuwigheid in het fonds en zorgt voor continuïteit van beschikbare middelen.
- Het fondsvermogen wordt elders belegd.
- Het rendement van het fonds is afhankelijk van de markttrente.

Ontwikkelfonds

Een ontwikkelfonds richt zich op de ontwikkeling van bepaalde gebieden door risicodragende investeringen in projecten met een potentieel rendement.

Kenmerken van een ontwikkelfonds zijn verder:

- Vaak een bundeling van publieke en private middelen.
- Verdeling van risico en rendement over alle partijen.

LANDSCHAPSFONDS
HOLLAND RIJNLAND

Het Groene Woud

Landschapsfonds
Amstelland
land van boeren, burgers en buitenlui

Trees for All

Groene
en **Blauwe** diensten

LANDSCHAPSFONDS
HOLLAND RIJNLAND

stichting
KOSTBAAR **SALLAND**

Veluwe
fonds

buitenfonds
Geef om natuur dichtbij

Lânskipsfûns
Oranjewâld-Ketlik

GROENFONDS

Midden-Delfland

**Land
van
Ons**

Wageningen
DUURZAAMGROEN

STICHTING
Landschapsfonds
Hof van Delfland

STICHTING
LANDSCHAPSFONDS
Alphen aan den Rijn en omstreken